

Cursul 11. Elaborarea și analiza calității raportului EIM (REIM)

Plan:

11.1 Scopul REIM

11.2 Structura și conținutul REIM

11.3 Forma de prezentare a REIM

11.4 Controlul calității REIM, instituțiile responsabile

11.5 Procedura de examinare a REIM

11.6 Abordările și criteriile evaluării calității REIM

11.7 Luarea deciziei privind acceptabilitatea proiectului

11.8 Metodele de luare a deciziei

11.9 Geneza și evoluția sistemului expertizei ecologice în RM

Literatura de bază:

L3 – cap. 11, L1 – cap. 13.

11.1 Scopul REIM

La nivel internațional sunt utilizate diferite denumiri ale *documentului* final al EIM: *Declarația cu privire la EIM (environmental impact statement, EIS)*, *Raportul cu privire la EIM (EIA report sau EA report)* și *Declarația cu privire la efectele asupra mediului (environmental effects statement, EES)* ș.a. Menționând, în fond, o similaritate a esenței acestor termeni. În actualul curs vom utiliza termenul REIM. Conform manualului UNEP (Programul Națiunilor Unite pentru Mediu), scopul REIM constă în a furniza informația necesară:

- . *inițiatorului/beneficiarului proiectului*, pentru a planifica și implementa activitatea preconizată astfel ca să minimizeze impacturile negative asupra mediului, economice și sociale, și pentru a majora beneficiile posibile;
- . *persoanelor cu funcții de răspundere*, instituțiilor de stat abilitate pentru a decide dacă activitatea preconizată trebuie să fie aprobată și ce condiții suplimentare trebuie impuse;
- . *publicului larg și tuturor părților interesate*, pentru a concepe esența activităților preconizate și a impacturilor posibile, a măsurilor de minimalizare a lor și de asigurare a securității ecologice a proiectului.

Astfel, REIM, pe de o parte, facilitează luarea deciziilor privind activitatea planificată, iar pe de altă, servește ca material informațional de bază pentru deciziile părților interesate. În acest context, REIM trebuie să poarte un caracter preventiv, orientat spre a ajuta beneficiarul să formuleze decizii de proiect, optime din punctul de vedere al mediului, să conțină informația necesară accesibilă publicului larg și părților interesate, fără a include detalii de caracter tehnico-stiințific. Elaborarea REIM în majoritatea sistemelor EIM naționale este o responsabilitate a inițiatorului activității și, de regulă, se realizează la comanda lui. În sistemele EIM bine dezvoltate REIM este orientat spre un cerc larg de utilizatori și conține toată informația necesară persoanei interesate, care posedă sau nu cunoștințe speciale în domeniul respectiv, pentru înțelegerea aspectelor ecologice ale activității planificate.

11.2 Structura și conținutul REIM

De regulă, REIM trebuie să includă:

Rezumatul - o parte a raportului, care va fi parcursă, practic, de toți (de publicul larg și de persoanele cu funcții de răspundere). Ea trebuie să fie succintă și să conțină:

- . Denumirea și locul amplăsării obiectului preconizat.
- . Numele beneficiarului.
- . Denumirea instituției care a elaborat EIM.
- . Descrierea succintă a proiectului.
- . Impacturile principale.
- . Recomandările cu privire la minimizarea impacturilor sau la compensarea daunelor produse.
- . Acțiunile referitor la monitoringul proiectului.

Pentru proiectele de amploare și cele complicate acest rezumat poate fi desfășurat pe circa 10 pagini (pentru cele simple se recomandă doar 2-3 pagini). El poate fi multiplicat în formă de broșură și distribuit părților interesate și publicului larg.

Descrierea scopurilor proiectului. Ea trebuie să conțină fundamentarea necesității proiectului și a obiectivelor lui.

Cadru legislativ și politic. Cuprinde o scurtă caracteristică a actelor normativ-juridice de diferit nivel (internațional, national și local), sub acțiunea cărora se desfășoară activitatea planificată și procesul EIM. El trebuie să indice în ce măsură activitatea preconizată corespunde planurilor și strategiilor la nivelurile national, regional, planurilor de dezvoltare teritorială etc.

Informația de bază despre proiect și alternativele posibile. Această secțiune include o descriere mai amplă a activităților proiectului, care reflectă alternativele optime pentru atingerea scopului, inclusiv alternativa zero. Trebuie de acordat atenție, în special, distincțiilor de bază ale acestor alternative. Totodată, trebuie să cuprindă informația privind: *a)* etapa planificării activității preconizate (fundamentarea tehnico-economică, studiul de fezabilitate, proiectarea detaliată); *b)* descrierea succintă a strategiilor de proiectare și de implementare a proiectului), în același timp, să fie clară esența impacturilor posibile și a măsurilor de minimizare a lor; *c)* necesitățile în resurse - apă, minereuri, echipament, energie etc; caracteristicile exploataționale - utilizarea obiectului respectiv, procesele tehnologice, producția finală ș.a.; *d)* materiale ilustrative - hărți, fotografii, scheme tehnologice; *e)* analiza alternativelor proiectului (proporțiile lui, tehnologiile, asigurarea cu resurse energetice, materie prima ș.a.) în cadrul limitărilor existente de ordin economic și social; *j)* rezumatul privind particularitățile tehnice, economice și de mediu ale proiectului dat. Scopul realizării proiectului trebuie să fie expus succint. Se vor prezenta caracteristicile de bază, inclusiv cele ale resurselor naturale folosite, volumul deșeurilor, parametrii fizici, tehnologia aplicată ș.a.

Caracteristica condițiilor și a componentelor naturale inițiale ale mediului. Trebuie să fie identificată și fundamentată științific zona impactului presupus al activității planificate, să fie prezentate condițiile naturale și componentele mediului. Precum a fost menționat deja, prin "condiții și componente" se subînțelege nu numai starea mediilor naturale (a solului, apei, aerului atmosferic), climatul, flora și fauna, dar și componentele și valorile cultural-istorice, sănătatea populației, precum și interconexiunile dintre factorii enumerați.

Caracteristica potențialelor impacturi asupra mediului, pronosticarea efectelor lor. Este necesar a descrie impacturile semnificative, cele directe, indirecte și sinergice, care au loc la toate etapele ciclului de proiect. Impacturile asupra elementelor mediului trebuie să fie bine documentate. Se va indica, de asemenea, selectarea unor sau altor metode de pronosticare a impacturilor și semnificația. La evaluarea semnificației impacturilor se va lua în considerare opinia tuturor părților interesate, inclusiv a publicului. În plus, impacturile asupra mediului trebuie să fie descrise pentru fiecare alternativă studiată. Este necesar ca REIM, pe lângă prezentarea activităților preconizate, să conțină tendințele și starea mediului, drept rezultat al implementării lor, inclusiv în cazul renunțării la proiect; teritoriile ecologice sensibile, cele unice din punctul de vedere al conservării naturii ș.a. Descrierea trebuie să includă: evaluarea fiecărui impact semnificativ; datele privind starea mediului, pronosticarea evoluției ei și metodele aplicate; orice deficiențe în cunoștințe sau în pronosticările făcute pot influența rezultatele EIM; corespunderea cu cerințele ecologice existente - ale licențierii, standardelor și normativelor, criteriilor, care sunt folosite drept bază pentru a evalua semnificația impacturilor; măsurile propuse pentru a evita sau reduce aceste impacturi.

Această secțiune a REIM trebuie să reflecte, de asemenea, modalitatea de obținere a datelor, metodele și criteriile folosite pentru estimarea semnificației impacturilor. Dacă este posibil, informația prezentată trebuie să fie expusă detaliat pentru a facilita efectuarea analizei comparative a alternativelor posibile. În acest sens este necesar a folosi diferite forme grafice de prezentare a rezultatelor, tabele, matrice.

Analiza comparativa a variantelor de alternativa și identificarea celor mai acceptabile din punctul de vedere al mediului. Se vor compara variantele de alternativa, relevandu-se efectele /impacturile negative și pozitive ale fiecăreia și măsurile de minimalizare ale celor negative și monitoringullor. Drept rezultat, se va descrie varianta optima.

Planul managementului de mediu, inclusiv al monitoringului și consolidarea potențialului instituțional. Sunt expuse acțiunile care trebuie să fie întreprinse pentru a asigura implementarea măsurilor de minimizare a impacturilor. PMM trebuie să reflecte descrierea măsurilor de minimalizare a impacturilor, graficul realizării măsurilor, responsabilitii, programul de monitoring pentru evaluarea eficienței măsurilor de minimalizare, procedurile de expertiză. Suplimentar aceste planuri trebuie să cuprindă măsurile de perfecționare a potențialului instituțional și a celui uman. Printre cerințele față de documentația EIM deseori se include necesitatea descrierii *procedurilor solicitării opiniei părților interesate și a publicului larg*. În acest sens, REIM poate insera acțiunile întreprinse pentru

implicarea publicului, rezultatele sondajelor, procesele verbale ale audierilor publice, documentele de coordonare cu organizațiile de stat.

Anexele conțin informația necesară pentru explicațiile suplimentare, detalieri la un aspect sau altul al impacturilor, măsurilor propuse, informația de caracter tehnico-științific, descrierea metodelor aplicate în cadrul studiilor de impact, inclusiv:

- . glosarul și explicația abrevierilor;
- . descrierea succintă a dirijării procesului EIM, a procedurilor de solicitare a opiniei publicului, inclusiv listele persoanelor și instituțiilor consultate;
- . sursele informaționale, datele și materialele informative /publicații folosite;
- . lista persoanelor cu gradul de calificare care au participat la EIM;
- . termenii de referință pentru EIM în general și pentru fiecare specialist în parte.

Structura și conținutul rapoartelor EIM, de obicei, sunt stipulate în legislația națională sau în documentele internaționale în domeniu. Astfel, o secțiune specială a Convenției privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier (Espoo, 1992) conține o anexă specială în acest sens (*caseta 1*).

Caseta 1 Conținutul documentului privind evaluarea impactului asupra mediului (conform Convenției privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier).

Documentația privind evaluarea impactului asupra mediului trebuie să conțină următoarele:

- . descrierea activității planificate și scopurile ei;
- . descrierea, după necesitate, a alternativelor rezonabile (de exemplu, a caracterului geografic sau tehnologic al activității planificate, inclusiv a alternativei renunțării la activitatea preconizată);
- . descrierea acelor elemente ale mediului, care vor fi afectate esențial de activitatea planificată sau variantele ei alternative;
- . descrierea posibilelor tipuri de impacturi ale activității planificate și ale variantelor alternative asupra mediului, evaluarea proporțiilor lor;
- . descrierea măsurilor preventive, orientate spre minimalizarea impactului negativ asupra mediului;
- . informația privind metodele de pronosticare și regulamentele inițiale ce stau la baza lor, precum și datele despre mediu folosite;
- . evidențierea lacunelor în cunoștințele și incertitudinile, identificând la colectarea informației necesare;
- . conținutul scurt al programelor de monitoring și administrare, al tuturor planurilor de analiză post-proiect, după necesitate;
- . rezumatul de caracter tehnic, după necesitate, cu folosirea instrumentelor vizuale de prezentare a materialului (hărților, graficelor ș.a.).

11.3 Forma de prezentare a REIM

Forma documentației EIM este în egală măsură importantă ca și conținutul ei. REIM trebuie să fie inteligibil celor implicați în procesul EIM. S-a menționat deja că printre aceștia sunt atât persoane cu funcții de răspundere, cât și organizații interesate, publicul larg. Cititorul poate să nu posede o pregătire specială tehnico-științifică în domeniu. Aceasta impune anumite exigențe asupra stilului de expunere a documentației respective. REIM integral trebuie să fie adecvat structurat pentru facilitarea căutării materialului necesar, să cuprindă un conținut, lista tabelelor și a figurilor. Multe sisteme naționale de EIM impun includerea în REIM a unui rezumat accesibil pentru un nespecialist, prezentând concluziile de bază ale EIM. În afără de aceasta, fiecare capitol al REIM va începe cu prezentarea conținutului, iar în final vor fi formulate concluziile. REIM trebuie să fie elaborat într-un limbaj adecvat, evitând jargonele inutile și notiunile pur tehnice. Termenii de specialitate și abrevierile se vor explica și se vor include în glosar. Se recomandă folosirea diagramelor, tabelelor. Textul este necesar să fie coerent, cu utilizarea amplă a referințelor. Este oportună recurgerea la diferite procedee de vizualizare pentru a eficientiza prezentarea, de exemplu, a locului amplăsării obiectului, a particularităților geografice ale terenului, a tehnologiilor aplicate, a locurilor pentru prelevarea probelor în cadrul monitoringului proiectului ș.a.

Cerințele față de REIM includ, de asemenea, necesitatea expunerii obiective a rezultatelor EIM. Se recomandă a acorda o atenție specială descrierii impacturilor esențiale, care greu pot fi prevenite. Impacturile negative și pozitive asupra mediului, comparabile după semnificație, trebuie să ocupe în REIM texte comparabile după volum. Este necesar a delimita valoarea impactului de semnificația lui, deoarece diferite părți interesate, fiind de acord cu aprecierea valorii impactului, pot să-l aprecieze în mod diferit după semnificație.

Cerințele pentru elaborarea acestui document în Republica Moldova sunt expuse în capitolul III al Regulamentului privind EIM (Legea privind EE și EIM, 1996). Beneficiarul în baza raportului EIM realizează Declarația cu privire la impactul asupra mediului (DIM), care trebuie să conțină informația analizată și sistematizată privind EIM, precum și cea cu privire la metodele și tehnicile aplicate. Acest document servește drept bază pentru informarea tuturor părților interesate și organizarea discuțiilor publice. Pe lângă impactul asupra mediului natural, asupra solului, atmosferei, apei, florei și faunei, conform legii menționate, beneficiarul /echipa EIM trebuie, de asemenea, să evalueze impactul asupra populației, cu posibilele consecințe economice și sociale, problemele privitor la sănătate și serviciu, precum și impactul asupra valorilor culturale, materiale și spirituale.

DIM ulterior este înaintată ministerelor, departamentelor și autorităților publice interesate. Ultimele sunt responsabile pentru informarea publicului privitor la activitățile noi și pentru crearea condițiilor favorabile pentru ca aceasta să comenteze proiectul preconizat. Versiunea finală a DIM, care conține comentariile părților interesate, este înaintată la EES împreună cu documentația EIM.

Structura DIM se elaborează la etapa inițială de selectare a proiectelor în baza căreia se ia decizia dacă acest obiect necesită un studiu de impact detaliat sau nu. În cazul în care acest studiu este necesar, beneficiarii proiectelor determină

structura Declarației. Conform *art. 9* al Regulamentului EIM, ea trebuie să reflecte un grupaj de informații necesare pentru luarea deciziilor referitoare la diferite aspecte ale proiectului. Aspectele ce trebuie incluse în declarație sunt:

- . Sumarul declarației.
- . Terminologia. Lista elementelor-cheie. Autorii.
- . Istoricul inițierii proiectului sau al activităților preconizate.
- . Descrierea completa a proiectului, scopurile, cadrul geografic, efectul functionării obiectelor.
- . Descrierea completa privitor la calitatea mediului ce poate fi afectat, prezentarea surselor principale de informație. Variantele alternative de amplasare.
- . Justificarea propunerilor din considerente economice, sociale și consecințele alternativei fără acțiuni.
- . Structura sistemului de planificare regională și luarea deciziei.
- . Identificarea, analiza, interacțiunile dintre activitățile preconizate și mediu.
- . Măsurile pentru prevenirea degradării mediului.
- . Efectul mijloacelor de transport.
- . Durata fazelor de construcții operationale, amplasarea forțelor de muncă.
- . Efectele proiectului asupra structurii sociale.
- . Implicația transfrontalieră a proiectului (de orice gen).
- . Orice efect cumulativ, având în vedere practica întreprinderilor similare.
- . Propunerile pentru dările de seamă anuale ale organizațiilor de resort privind implementarea proiectului și ale activităților de post-proiect și audit.
- . Schema de negociere cu autoritățile de stat, cu publicul, autoritățile locale la etapa de formulare a concepției, de stabilire a scopului studiului de impact.
- . Orice alte aspecte specifice.

Astfel, putem menționa că cerințele naționale față de REIM sunt destul de bine formulate, cu o detaliere, care reflectă, practic, toate aspectele potențiale ale activităților preconizate, ale eventualelor impacturi și măsurile necesare pentru minimalizarea lor.

11.4 Controlului calității REIM, instituțiile responsabile

În etapele finale ale EIM este necesar a efectua o examinare a *studiului* de impact și a lua decizii privind calitatea studiului ca atare, a concluziilor și recomandărilor efectuate și referitor la acceptabilitatea sau neacceptabilitatea activităților preconizate din punctul de vedere al mediului. În documentele oficiale și în publicațiile științifice etapa respectivă este deseori caracterizată ca evaluarea calității documentației. În legislația națională și în alte sisteme de EIM această procedură își are dezvoltarea specifică, uneori fiind evidențiată printr-o etapă aparte, numită Expertiza Ecologică de Stat (EES). În continuare va fi expusă esența acestei etape, procedurile și metodele de realizare a ei.

După cum s-a menționat, EIM reprezintă un instrument important de luare a deciziilor. Luând decizia, trebuie de știut cât de amplă și de precisă este informația

și în ce măsură sunt argumentate concluziile și recomandările. În majoritatea sistemelor naționale de EIM sunt prevăzute proceduri speciale de control al calității documentației EIM. Printre obiectivele de bază ale acestui proces sunt:

- Evaluarea calității, a relevanței REIM și a documentației de proiect.
- Luarea în considerare în documentația prezentată, a sugestiilor și comentariilor publicului.
- Stabilirea faptului că informația prezentată este suficientă pentru a lua decizia finală privind acceptabilitatea activității preconizate.
- Identificarea, dacă este necesar, a deficiențelor raportului și a documentației de proiect.

Conform Manualului UNEP, o astfel de examinare presupune obținerea răspunsului la o serie de întrebări, gen:

- Reflectă acest raport Termenii de Referință prescrise studiului de impact?
- Este corectă această informație?
- Este suficientă informația prezentată pentru toate componentele raportului?
- Au fost luate în considerare sugestiile părților afectate în raport?
- Sunt bine fundamentate concluziile cu privire la impacturile pronosticate și măsurile de minimalizare ale acestora?
- Informația prezentată este accesibilă publicului și persoanelor cu funcții de răspundere?
- informația prezentată este relevantă și suficientă pentru luarea deciziilor?

Evaluarea calității REIM și luarea deciziilor în diferite sisteme de EIM sunt efectuate de organele de stat abilitate și de instituții, experți independenți. Membrii acestor instituții sau echipe de experți trebuie să fie persoane dezinteresate în proiectele preconizate.

Sunt diferite opțiuni privind instituțiile responsabile de evaluarea calității REIM în diferite țări:

- Agențiile specializate pentru mediu (Australia)
- Comisii sau experți speciali desemnați (Olanda)
- Comisii de experți, create pe lângă Guvern (Italia, Polonia)
- Comitete interministeriale (SUA)
- Instituții de planificare (Marea Britanie, Noua Zeelandă).

11.5 Procedura de examinare a REIM

Evaluarea calității REIM poate fi *internă* sau *externă*. În primul caz, se are în vedere că beneficiarul sau instituțiile responsabile efectuează de sine stătător această evaluare, fără sau cu aplicarea anumitor proceduri. Asemenea evaluare este mai puțin transparentă și constă nu în luarea unor decizii concrete, ci în formularea unor recomandări pentru persoanele care iau decizii referitor la definitivarea documentației de proiect și EIM. În al doilea caz, evaluarea se realizează de către unele organe independente, într-o manieră transparentă și cu participarea publicului.

Verificarea calității EIM poate fi efectuată prin evaluarea documentației cu privire la EIM sau a procesului EIM. Desigur, controlul documentației se realizează cu mult mai simplu. Procesul este dificil de evaluat, îndeosebi, dacă se urmărește nu doar stabilirea prezentei unor sau altor componente, dar și a calității lor. Pentru aceasta este necesară o informație amplă și veridică despre procesul de EIM (una dintre sursele de bază este documentația) sau examinarea procesului, ceea ce nu întotdeauna este posibil. În afară de aceasta, anume documentația este rezultatul etapelor precedente ale EIM, care apoi se folosește la luarea deciziei. Din aceste cauze, majoritatea abordărilor privind controlul calității procesului de EIM sunt bazate pe evaluarea calității documentației, în primul rând, a REIM.

Controlul calității EIM se realizează împreună cu evaluarea independentă a activității planificate, urmărindu-se:

- a) evaluarea semnificației consecințelor activității planificate;
- b) evaluarea măsurilor propuse de prevenire sau de micșorare a impacturilor negative, precum și a necesității de luare a măsurilor suplimentare;
- c) formularea recomandărilor privind imposibilitatea realizării activității planificate și condițiile de realizare a ei.

Procedura examinării și controlului calității REIM este complexă, presupunând o serie de etape:

- a) identificarea lacunelor raportului EIM, folosind în acest scop obiectivele studiului de impact, criteriile stabilite pentru determinarea calității raportului și comparându-l cu rapoartele similare ale altor proiecte;

- b) examinarea lacunelor mai grave ale raportului și determinarea celor care pot influența direct asupra luării deciziei. Dacă nu au fost identificate lacune serioase, aceasta se specifică în raportul final al EIM și

- c) formularea recomandărilor beneficiarului privind termenii și metodele de modificare și perfecționare a raportului studiului de impact. Există trei modalități de acțiune în acest scop, care diferă după gradul de necorespondere a calității raportului cerințelor și criteriilor stabilite:

- *Lacunele raportului sunt grave*, fiind necesară înlăturarea lor imediată prin modificarea raportului inițial, completarea lui sau, în genere, elaborarea unui nou studiu de impact. Raportul privind evaluarea calității EIM trebuie să specifice clar ce informație trebuie colectată, analizată și prezentată suplimentar în studiul EIM. Decizia finală va fi tergiversată până la corectarea esențială a studiului de impact sau până la prezentarea unui nou studiu.
- *Deficiențele studiului de impact pot fi corectate rapid, prezentând unele explicații suplimentare*. În acest caz, decizia finală poate fi adoptată în termenele stabilite, și nu după o reexaminare a documentației studiului de impact.
- *Lacunele nu sunt serioase, dar ele nu pot fi corectate imediat prin prezentarea informațiilor suplimentare*. În acest caz, la evaluarea calității raportului se recomandă planificarea unui monitoring la etapa construcției și exploatarei obiectului, ținând cont de carențele identificate și de incertitudinile existente, precum și de măsurile posibile de corectare, în cazul în care impacturile pot fi mai semnificative decât se preconiza.

Experiența acumulată oferă posibilitatea de a evidenția lacunele cele mai frecvent consemnate în practica EIM. Ele au fost generalizate și prezentate în Manualul UNEP (*caseta 2*).

Caseta 2 Lacunele tipice ale REIM.

Scopul activității este expus prea restrâns. Exemplu: REIM conține descrierea a câteva variante ale construcției drumurilor. În același timp, atingerea unuia și aceluiași scop - transportarea oamenilor și a mărfurilor - poate fi realizată și prin alte mijloace - pe calea ferată ș.a.

Selectarea alternativelor nu ia în considerare aspectele ecologice. Exemplu: REIM privind construcția traseelor pentru competițiile auto examinează numai alternativele ce țin de cerințele sportului auto, securitatea spectatorilor ș.a. În același timp, nu sunt luate în considerare cele ce se referă la micșorarea zgomotului, protecția vegetației sau a solului, modificarea landşaftului.

Nu sunt expuse problemele-cheie care apar în legătură cu activitatea preconizată. Exemplu: REIM descrie construcția unei termocentrale care va funcționa cu utilizarea cărbunelui și a apei unui lac pentru răcirea agregatelor ei. Nu menționează însă ca acest lac este deja folosit ca sursă de apă pentru un șir de întreprinderi industriale, fapt ce poate duce la depășirea limitelor de captare a apelor fără a deregla funcționarea ecosistemului lacului.

Sunt scăpate din vedere multiple elemente critice ale mediului. Exemplu: REIM privind construcția unei conducte nu menționează ca ea va afecta habitate ecologice importante.

Scopurile și standardele care trebuie respectate în procesul proiectării nu sunt expuse și nu se respectă. Exemplu: REIM cu privire la extinderea unui aeroport descrie impacturile posibile până la standardul conform căruia circa 25% din populația din împrejurimi va fi afectată de poluarea fonica a avioanelor, însă standardele stabilite sunt altele - nu mai mult de 10 %.

Nu sunt incluse descrierile alternativelor care corespund cerințelor ecologice.

Nu sunt examinate măsurile posibile de minimalizare a impactului care sunt de perspectivă.

Sunt aplicate date învechite sau metode de pronosticare a impactului imprecise.

Impacturile asupra mediului nu sunt comparate cu standardele de mediu sau cu indicatorii de mediu stabiliți inițial.

În procesul examinării alternativelor sunt formulate concluzii incorecte. Exemplu: În REIM al unui proiect ce ține de utilizarea nămolului din sistemele de purificare a apei au fost examinate câteva alternative. Una dintre ele propunea compostarea lui. Compararea variantelor a semnalat că această variantă este destul de tentantă, întrucât nu solicită investiții și lucrări voluminoase. În același timp, compararea alternativelor nu ia în considerare faptul că compostarea nămolului poate contribui la degradarea solurilor și poluarea lor cu metale grele, conținute în acest nămol.

11.6 Abordările și criteriile evaluării calității REIM

De regulă, în calitate de criterii în procesul EIM se utilizează următoarele:

- Cerințele normativ-juridice față de procesul EIM.
- Indicatorii naționali și regionali privind calitatea mediului, standardele, recomandările și criteriile ce se referă la nivelurile de degajare a substanțelor poluante și care nemijlocit sunt legate de activitățile preconizate.
- Nivelul și rezultatele progresului tehnico-științific necesar în procesul EIM.
- Calitatea formulării sarcinilor și determinarea necesității efectuării EIM.
- Calitatea pronosticării impacturilor.
- Calitatea stabilirii semnificației impacturilor.
- Evaluarea variantelor de alternativă.
- Calitatea măsurilor propuse pentru minimalizarea impacturilor.
- Calitatea planului de monitoring.
- Participarea populației locale la EIM.
- Importanța impacturilor din punctul de vedere al deciziilor luate.
- Calitatea concluziilor, prezența unui rezumat scurt.

Examinarea bazată pe criteriile stabilite la etapele inițiale ale EIM este necesară, însă deseori nu e suficientă - cerințele actelor normative, standardele de mediu ș.a., de regulă, nu sunt indeajuns detaliate și specificate.

O altă abordare posibilă constă în compararea REIM cu TR sau cu programul studiului de impact, adoptate anterior în procesul EIM, și stabilirea gradului de corespundere. Aceasta abordare deseori se, utilizează în țările unde există cerința legislativă de elaborare a unui astfel de document.

După examinare se concludă despre calitatea REIM. Este posibil de atribuit documentului un rating, care ar reflecta calitatea și acceptabilitatea lui, de exemplu, după modelul expus în tabelul 1.

Tabelul 1 Ratingul calității rapoartelor.

Ratingul	Descrierea
A	Raportul este bine elaborat, nu conține lacune serioase
B	Este elaborat satisfăcător, având și unele neajunsuri nesemnificative
C	Este realizat satisfăcător, dar are unele deficiențe
D	Este bine elaborat, dar, în general, nesatisfăcător din cauza unor omisiuni
E	Realizat nesatisfăcător, cu omisiuni și înexactități
F	Elaborat superficial, fiind trecute cu vederea unele aspecte importante
N/A	Nu poate fi aplicat

11.7 Luarea deciziei privind acceptabilitatea proiectului

În majoritatea sistemelor EIM examinarea calității REIM finalizează cu concluzia privind calitatea și relevanța informației prezentate în raport. Aceasta concluzie trebuie să indice dacă există sau nu lacune serioase în documentul prezentat, cât și să conțină o descriere succintă a acestora, de asemenea, să prezinte recomandările de înlăturare a lor. Rezultatele acestei examinări și concluziile prezentate în raport sunt ulterior utilizate de persoanele cu funcții de răspundere la aprobarea sau neaprobarea activităților preconizate. În unele cazuri (mai cu seamă, în sistemele care se bazează pe EE) se prevede ca la această etapă să fie elaborate recomandări sau chiar luate decizii cu privire la acceptabilitatea /aprobarea sau neacceptabilitatea /neaprobarea proiectului.

În cazul sistemelor clasice de EIM, nu se solicită luarea deciziei privind aprobarea proiectului. La luarea deciziilor finale în acest sens se recomandă numai a se lua în considerare, alături de informația de ordin economic, social, politic, și informația despre impacturile posibile asupra mediului, despre eventualitatea de a le minimaliza. Algoritmul luării deciziilor privind aprobarea proiectelor este expus în fig. 1.

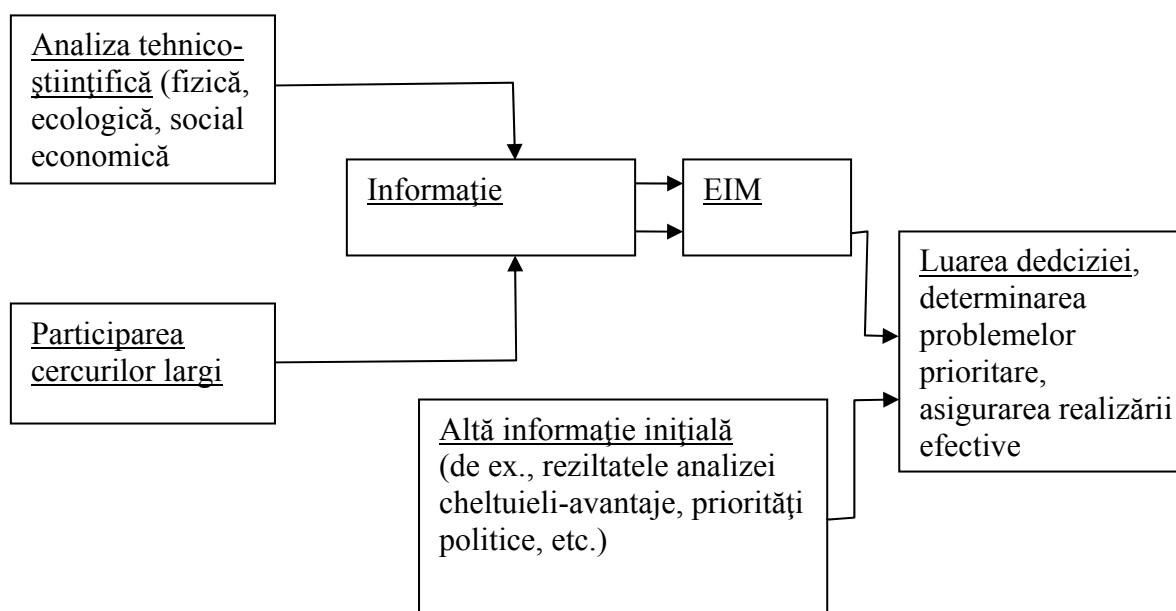

Figura 1 Algoritmul luării deciziei.

În schema respectivă se demonstrează că EIM, doar în cazuri rare, este unică modalitate pentru luarea deciziei finale privind aprobarea proiectului. Dar este important ca studiul de impact să poată influența luarea acestei decizii. În acest scop, sunt necesare unele criterii clare referitor la acceptabilitatea sau neacceptabilitatea impacturilor asupra mediului. Drept exemplu poate fi caracteristică acestora, prezentată în *tabelul 2*.

Tabelul 2 Criterii de acceptabilitate sau neacceptabilitate ecologică a proiectelor.

Nivelul de acceptabilitate	Criteriul impactului potențial
Neacceptabilă	Depășește criteriul legal, de exemplu, standardul calității mediului
Neacceptabilă	Risc sporit pentru sănătatea publică și securitatea populației, care depășăște limitele calitative și cantitative admisibile
Neacceptabilă	Distrugerea speciilor biologice, pierderea diversității genetice, a speciilor rare și pe cale de dispariție, a habitatelor critice
Acceptabilă	Conflict între politicile ecologice și planurile de dezvoltare teritorială
Acceptabila	Pierderea populațiilor speciilor biologice care au valoare comercială
Acceptabila	Pierderi de proporți și semnificative ale productivității resurselor naturale renovabile
Acceptabilă doar dacă se efectuează măsuri de minimalizare și Managementul impacturilor	Evitarea extinderii bolilor biologice, a paraziților și infecțiilor
Acceptabilă numai în contextul minimalizării și al managementului impactului	Distrugerea speciilor rare și pe cale de dispariție
Poate fi acceptabila cu condiția minimalizării și existenței managementului impactului	Unele pierderi ale habitatelor periclitare
Acceptabilă	Unele pierderi ale populației și habitatelor speciilor care nu se află pe cale de dispariție
Acceptabilă	Modificări ale landșafturilor, fără diminuarea esențială a aspectelor lor estetice
Acceptabilă	Emisăle substanțelor poluante sunt sub limitele capacității de autopurificare a ecosistemelor

Cerința principală față de orice sistem de EIM este că decizia definitivă referitor la realizarea activității planificate nu poate fi luată înaintea pregătirii și prezentării REIM organelor respective corespunzătoare. Aceste organe trebuie să țină cont de informația expusă în REIM, de materialele suplimentare ale EIM (de exemplu, raportul privind participarea publicului, care nu a fost inclus în REIM), precum și de rezultatele controlului calității EIM. Totodată, REIM trebuie să pună la dispoziția factorilor de decizie informații adecvate referitor la consecințele posibile ale activității planificate și la semnificația lor, pe când scopul principal al controlului calității EIM este folosirea acestei informații la luarea deciziei.

Astfel, problema principală, care se soluționează la etapa de luare a deciziei, constă în corelarea concluziilor EIM și ale altor evaluări, în cazul dacă ele au fost făcute.

11.8 Metodele de luare a deciziei

Există câteva metode care sunt aplicate în procesul luării deciziilor. *Controlul corespunderii cu criteriile și standardele existente /stabilite.* Aplicarea acestei metode presupune că conform normelor legislative și standardelor ecologice, criteriilor stabilite la etapele inițiale ale EIM activitatea preconizată poate fi autorizată pentru desfășurare. Dacă standardele sunt stabilite corect, iar EIM specifică toate impacturile, atunci metoda respectivă poate fi aplicată relativ ușor. Însă ea nu permite luarea în considerare a multor aspecte necesare a fi luate în cont în procesul EIM, descrise mai sus, în special, a condițiilor locale în care se va desfășura activitatea, a opiniilor părților interesate, a impacturilor cumulative și a impacturilor nereglementate prin standarde. Această metodă este adecvată, îndeosebi, pentru sistemele EIM, în care decizia de bază referitor la rezultatele EIM este luată de către instituțiile de stat abilitate, responsabile de problemele de mediu, sau de "experți și ecologiști", de exemplu, în cadrul sistemelor EE din fostele țări socialiste.

Analiza cost-beneficiu. Metoda respectivă presupune exprimarea consecințelor ecologice și de alt gen ale proiectului în valori monetare în scopul calculării "beneficiului și a costurilor totale ale proiectului" (vezi p.8.6).

Analiza multifactorială. Presupune utilizarea unui șir de tehnici specifice, printre care: matricea de atingere a scopului, tabele de bilanț de planificare, metode de nivelare și comparare etc.

Metoda evaluării experților. Se utilizează mai frecvent decât alte metode, deoarece nu necesită informație sau eforturi suplimentare, legate de metodele formale. Această metodă este mai efektivă dacă există criterii adecvate de luare a deciziilor, dacă au fost consultate părțile interesate, iar experții care participă la acest proces posedă calificarea și experiența necesare.

Sistemele dezvoltate de EIM prevăd, de asemenea, posibilitatea de soluționare a litigiilor în cazurile în care beneficiarul, alte persoane interesate (inclusiv publicul) nu sunt de acord cu decizia luată de organele abilitate ce țin de EIM. De regulă, legislația în domeniu prevede ca atât beneficiarii, cât și cetățenii, organizațiile neguvernamentale pot să apeleze la instanța judecătorească, care reprezintă unul din mecanismele principale de soluționare a litigiilor date și de control al respectării legislației în domeniul EIM. Este important însă a menționa că instanțele de judecată se implică în procesul acestor litigii numai în cazurile încălcărilor de procedură. Ele nu se implică în examinarea contradicțiilor ce țin de esența litigiului. În lipsa încălcărilor procedurii, decizia nu poate fi discutată în judecată.

Conform Convenției de la Aarhus, reprezentanții publicului cointeresați sau persoanele, ale căror drepturi au fost încălcate, au dreptul să discute "la judecată și /sau în alt organ independent și imparțial" atât conținutul, cât și partea de procedură a deciziilor referitor la activitatea planificată.

11.9 Geneza și evoluția sistemului expertizei ecologice în RM

După cum s-a menționat, în sistemele EIM din multe țări ale fostei URSS etapa de examinare și control al calității REIM și de luare a deciziei privind acceptabilitatea ecologică a proiectelor este foarte bine definită și reflectată într-un șir de acte legislative și normative. În multe cazuri ea este considerată drept un sistem independent, numit Sistemul Expertizei Ecologice. În continuare, vom expune descrierea acestuia, bazându-ne pe Sistemul Expertizei Ecologice prezent în RM.

1. Baza legală și principiile expertizei ecologice.

Conform Legii privind protecția mediului (1993), EE reprezintă: *"...O activitate de protecție a mediului efectuată cu scopul: (a) prevenirii sau minimalizării unui eventual impact direct, indirect sau cumulativ al noilor activități economice asupra mediului, componentelor lui, ecosistemelor, sănătății oamenilor și (b) aprecierii din punctul de vedere al impactului asupra mediului a tuturor activităților economice, luate aparte sau în ansamblu, care în prezent sau pe viitor pot afecta mediul, starea sănătății oamenilor, nivelul lor de trai". (art. 21).*

Sistemul EE din RM, după cum s-a subliniat, a fost creat în perioada de existență a Uniunii Sovietice, inițial purtând denumirea de sistemul EES (Expertiza ecologică de stat). Scopul urmărit era de a lua în considerare la planificarea activităților economice toate chestiunile ce țin de cerințele de mediu, însă, de fapt, EES se limita doar la controlul respectării standardelor și normelor ecologice în vigoare. De exemplu, se verifica dacă concentrarea poluanților, ca rezultat al activităților realizate, corespunde *concentrațiilor maximale admisibile* (CMA). Cerințele EES erau specificate în diferite regulamente și instrucțiuni, inclusiv privind protecția mediului și folosirea resurselor naturale.

O dată cu obținerea independenței Republicii Moldova, au fost efectuate un șir de reforme ce țin de cadrul instituțional și de politica de mediu, inclusiv în domeniul EIM. Astfel, au fost adoptate o serie de legi și regulamente noi cu privire la protecția mediului și referitor la EES, cum ar fi:

Legea privind protecția mediului (1993).

Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului (1996).

Legea cu privire la securitatea industrială (2001),

Codul Funciar (1991), *Codul Apelom* (1993), *Codul Subsolului* (1993).

Legea de modificare a *Codului Penal*, *Codului de Procedura Penală* și *Codului de Contravenții Administrative* (1993).

Regulamentul privind auditul ecologic al întreprinderilor (1998).

Regulamentul privind evaluarea impactului asupra mediului al întreprinderilor *supuse* privatizării (1998).

Regulamentul privind plata pentru EES a documentației de proiect și de planificare a activităților economice (1998).

Regulamentul participării *publicului* la luarea deciziilor de mediu (2000).

Instrucțiunea despre ordinea de organizare și efectuare a expertizei ecologice de stat (2002).

Legea privind protecția mediului (1993) definește EE drept una din principalele responsabilități ale Ministerului Ecologiei, organul principal de efectuare a EES a construcțiilor noi, PPP-urilor, legilor și regulamentelor. Ea confirmă, de asemenea, dreptul publicului de a participa la EE. Se semnalează că EE se bazează pe legi, norme și standarde ecologice în procesul ei apreciindu-se factorii ecologici, economici și sociali, care influențează starea mediului în complexitatea lor. În mod special, se menționează că EE este efectuată până la aprobarea deciziilor privind activitățile economice și alte activități. EE examinează în complex indicii tehnici, ecologici, sociali și economici din documentația de proiect și de planificare a activităților economice, ținând cont de particularitățile regionale, starea ecosistemului și stabilitatea lui față de influențele prognozate.

Ulterior, procedura EES a fost specificată într-o Instrucțiune specială (elaborată în 1995 și modificată în 2002), în care au fost expuse clar obiectivele, scopurile, principiile și cerințele față de documentația de proiect, concretizate activitățile-cheie necesare la efectuarea EES. Instrucțiunea respectivă cuprinde o serie de anexe, și anume:

- *Anexă I* cu privire la cerințele esențiale privind componența tuturor capitolelor documentației de planificare și proiectare, pe soluțiile cărora se bazează măsurile de protecție a mediului înconjurător.

- *Anexă II* conține lista cerințelor de bază privind volumul și conținutul documentației de urbanism și amenajare a teritoriului și de proiect, prezentate la organele de expertiză ecologică ale autorității centrale pentru resurse naturale și mediu.

- *Anexă III* specifică lista obiectelor, edificiilor și instalațiilor, documentația de urbanism, de amenajare a teritoriului și de proiect a cărora necesită prezentarea pentru Expertiza Ecologică de Stat în subdiviziunile autorității centrale pentru resursele naturale și mediu.

- *Anexă IV* include lista măsurilor și soluțiilor, prevăzute de către investitor (beneficiar) pentru lichidarea neajunsurilor expuse în avizul Expertizei Ecologice de Stat.

- *Anexă V* cuprinde lista obiectelor și activităților pentru care documentația privind EIM se elaborează în mod obligatoriu la etapa inițială de proiectare.

- *Anexă VI* prezintă cadrul legislativ și normativ în domeniul expertizei ecologice.

În 1996 Parlamentul RM a aprobat Legea de bază în domeniul EIM: cu privire la EE și EIM. În aceste acte legislative au fost definite scopul, obiectivele și principiile EE și EIM, descrise elementele de bază ale sistemului EES (cap. II). Un capitol special (cap. III) reflectă EE publică (EEP). Capitolul IV al legii descrie Succint principiile de realizare a procedurii de EIM, expuse în detaliu în anexa sa, în care este prezentat Regulamentul EIM.

Unele elemente ale EE au fost stipulate și în alte legi cu privire la mediu. Astfel, *Codul Apelor (art. n, J 2a)*, (1993), *Codul Subsolului (art.36,48)*, (1993) și *Codul Funciar (art. J 6)*, (1991) specifică necesitatea efectuării EES a tuturor activităților economice care pot să afecteze calitatea apei sau se realizează în scopul înhumării deșeurilor periculoase, de asemenea a proiectelor care prevăd folosirea resurselor subsolului sau alegerea terenurilor pentru diferite construcții și

activități economice. Este important de menționat că un șir de alte legi care țin de domeniul impacturilor posibile asupra mediului sau a populației, de asemenea, specifică necesitatea examinării acestora la etapa de planificare /proiectare. Un exemplu elocvent în acest sens este specificarea necesității examinării securității industriale. În *art. 10 al Legii cu privire la securitatea industrială (2001)* se menționează că o condiție obligatorie pentru luarea deciziei de a începe construcția, exploatarea, extinderea, reconstrucția, reutilizarea tehnică, conservarea sau lichidarea unui obiect industrial periculos este avizul pozitiv al expertizei documentației de proiect privind securitatea industrială, specificându-se că în mod special sunt supuse expertizei securității industriale:

- a) documentația de proiect pentru construcția, extinderea, reconstrucția, reutilizarea tehnică, conservarea și lichidarea obiectului industrial periculos;
- b) instalațiile tehnice și procesele tehnologice utilizate la obiectul industrial periculos;
- c) edificiile și construcțiile obiectului industrial periculos;
- d) declarația securității industriale.

Pentru a desfășura activități la obiectul industrial periculos în corespundere cu cerințele securității industriale și cerințele față de localizarea și lichidarea efectelor avariilor la acest obiect, agentul economic elaborează declarația despre securitatea industrială a obiectului industrial periculos, care este obligatorie pentru obiectele industriale periculoase la care se produc, se utilizează, se prelucrează, se formează, se depozitează, se transportă, se lichidează substanțe periculoase în cantități specificate în *Anexă nr.2* la prezenta lege.

2. Principiile EE.

Printre principiile EE se evidențiază următoarele:

Principiul prezumției pericolului ecologic potențial al oricărei activități umane preconizate. Constă în faptul că oricare activitate umană poate avea impacturi negative asupra mediului. În acest context, una din obligațiunile de bază ale beneficiarului este de a argumenta, din punct de vedere ecologic, că activitatea preconizată nu va aduce prejudicii și de a-și asuma responsabilitatea deplină pentru securitatea ecologică a ei. Beneficiarul este responsabil de efectuarea pronosticului impacturilor activităților preconizate asupra mediului, de stabilirea limitelor posibile ale acestora, de luarea măsurilor de minimalizare a lor.

Principiul efectuării EE până la realizarea activității preconizate. De acest principiu trebuie să țină cont atât beneficiarul, cât și responsabilii de EE. Beneficiarul nu are dreptul să ia decizia privind realizarea activității preconizate fără avizul pozitiv al EE, efectuată de către organele de stat specializate.

Principiul complexității EIM a activităților umane preconizate. Beneficiarul efectuează EIM a activităților în baza examinării complexe a impacturilor posibile, inclusiv a celor economice și sociale, de asemenea, a celor indirecte, cumulative și sinergice. Sarcina EE în acest context este de a evalua în ce măsură EIM, acțiunile de minimalizare a impacturilor pronosticate corespund principiului respectiv și dacă informația prezentată este suficientă pentru argumentarea concluziilor formulate.

Principiul necesității imperative de respectare a cerințelor securității ecologice în procesul EE. Conform acestui principiu, fiecare participant la procesul

EE trebuie să respecte cerințele legale, ecologice, normative ale proiectării și normativele privind calitatea mediului. Sarcina persoanelor responsabile de EE este de a stabili în ce măsură aceste cerințe, normative, standarde sunt respectate în documentația prezentată pentru EE.

Principiul veridictății informației prezentate la EE. Beneficiarul este obligat să prezinte pentru EE informația deplină privind activitatea preconizată, pronosticul impacturilor posibile și măsurile de minimalizare a lor, informația despre situația ecologică din zona respectivă, situația social-economică, altă informație necesară pentru a demonstra veridicitatea concluziilor EIM și a argumenta măsurile luate în vederea minimalizării impacturilor asupra mediului. Dacă documentația prezentată pentru EE nu corespunde acestor cerințe, ea se consideră incompletă și se restituie beneficiarului pentru a fi definitivată.

Principiul independenței experților EE la realizarea obligațiunilor funcționale. Acest principiu presupune că nimeni nu are dreptul să intervină în procesul de examinare a documentației de proiect - expertul se conduce în activitatea sa numai de legislația în vigoare și de cerințele față de efectuarea EE, de TR pentru studiul de impact.

Principiul fundamentării științifice, obiectivității și legalității concluziilor EE. Concluziile EE trebuie să fie argumentate științific. La baza acestui proces, drept criterii obiective trebuie să stea actele legislative în vigoare, standardele ecologice și concluziile științifice cu privire la domeniul protecției mediului și al resurselor naturale.

Principiul publicității și participării publicului la EE. Acest principiu reprezintă o tendință de democratizare a societății și de implicare a cetățenilor la luarea deciziilor în cazurile în care drepturile lor pot fi încălcate. El presupune obligativitatea transparenței la efectuarea EE, informarea publicului despre activitățile preconizate, mai cu seamă, în cazul celor cu impacturi semnificative asupra mediului și atragerea lui la examinarea documentației de proiect și la luarea deciziei.

Principiul responsabilității participanților la EE în scopul respectării cerințelor organizării și efectuării EE. Se referă la organele de EE de stat, care, conform acestui principiu, poartă răspundere deplină pentru efectuarea EE și concluziile luate în corespundere cu legislația în vigoare.

Aceste principii sunt reflectate în legile ce țin de EE ale R. Moldova.

3. Obiectul și subiecții EE.

EE poate fi efectuată de către organele de stat, departamentele sau formațiunile obștești în modul stabilit de actele legislative și normative din domeniul respectiv. Numărul subiecților EE în RM depinde, în primul rând, de tipul și complexitatea obiectului supus EE (tab. 3).

În funcție de complexitatea acțiunii propuse, proiectul este examinat și avizat de către experții Direcției EE a Inspectoratului Ecologic sau de inspectorii de stat din agențiile ecologice zonale, ori de către experții Direcției principale a prevenirii poluării mediului a MERN. Pentru activitățile locale cu un impact nesemnificativ, EES se efectuează de către experții agențiilor ecologice zonale. Pentru activitățile locale sau regionale mai complicate, EE se realizează de către experții Direcției EES. Activitățile de nivel național, precum și noile PPP-uri, legi

și regulamente sunt examinate de către experții direcțiilor MERN.

Tabelul 3 Subiecții EE iu Republica Moldova.

Procedura Subiectul	EES		
	Activități care nu necesită studiul de impact	Activități care necesită studiul de impact	Documente strategice
Beneficiarul	x	x	x
Autoritatea competentă	x	x	x
Experții de stat de la Direcția EE a Inspecto- ratului Ecologic	x		
Direcția principală a prevenirii poluării me- diului		x	x
Institutul Național de Ecologie (INECO)		x	
Comisia mixtă de experți		x	x
Colegiul MERN		x	
Proiectantul	x	x	x
Publicul	x	x	x
Instanța de judecată	x	x	x

Însă în cazul documentației de proiect și planificare pentru obiectele și activitățile economice complexe și potențial periculoase pentru mediu, inclusiv cele ce necesită cercetări științifice speciale suplimentare și implementarea noilor tehnologii industriale, EES se efectuează conform deciziei autorității centrale pentru mediu, cu concursul comisiei mixte de experți ecologici, instituită pe lângă autoritatea centrală pentru mediu. Concluzia acestora este luată în considerare de către MERN la pregătirea avizului final. Proiectele avizelor pentru activitățile de importanță națională sau în cazuri de dispută sunt examinate la Colegiul MERN, care ia decizia finală.

În final, EE a tehnologiilor și instalațiilor noi sau importate din alte țări, prima dată utilizate în documentația de proiect, anticipat se efectuează de către Institutul Național de Ecologie. Avizul respectiv eliberat de către INECO se prezintă de către beneficiar pentru EES în ansamblu împreună cu documentația de proiect.

Obiectele EES. Conform art. 6 al Legii EE și EIM, EES sunt supuse obligatoriu noile activități economice, indiferent de destinație, apartenență, formă de proprietate, mărimea investițiilor, locul de amplasare, sursa de finanțare și modul de construire, care influențează starea mediului și prevăd folosirea resurselor naturale indicate în proiectele, programele, planurile și schemele:

. de dezvoltare economică și socială a republicii, a anumitor zone, a

- raioanelor, municipiilor, orașelor și satelor;
- . de reconstrucție a municipiilor, orașelor și satelor;
- . de aprovizionare cu caldură, apă, gaz, energie electrică; de construcție a sistemelor de canalizare a localităților;
- . de urbanism și amenajare a teritoriilor în localitățile urbane și rurale;
- . de construcție, extindere, reconstrucție, reutilare, modernizare și reprofilare a tuturor obiectelor economice și sociale care pot afecta mediul;
- . de construire a căilor de comunicație rutieră, feroviară, navală, de reconstrucție a albiilor râurilor, construcțiilor hidrotehnice, a sistemelor de irigare și de desecare;
- . de prospectare și exploatare a resurselor subsolului, inclusiv în zona cu regim de protecție a apelor;
- . de amplasare și amenajare a depozitelor pentru deșeuri industriale și reziduuri toxice, de construcție sau de amplasare a instalațiilor pentru prelucrarea, neutralizarea, inhumarea sau nimicirea lor;
- . de acte legislative, directive, normative, instructive și metodice, regulamente și standarde, care se referă la starea mediului sau care reglementează folosirea resurselor naturale și protecția mediului;
- . de orice alte activități care pot influența asupra mediului.

Această listă de activități, după cum vedem, este exhaustivă, cuprinde, practic, toate activitățile care pot, direct sau indirect, avea impacturi asupra mediului, inclusiv documentele de ordin strategic.

4. Tipurile de expertiză ecologică și cerințele față de documentația de proiect.

Art. 2 al legii prevede că EE poate fi de câteva tipuri, în funcție de instituțiile care o efectuează:

Expertiza ecologică de stat. Este o atribuție exclusivă a autorității centrale pentru mediu ce dispune efectuarea ei de către subdiviziunile și organizațiile din subordinea sa, care constituie Sistemul expertizei ecologice de stat.

Expertiza ecologică de ramurii (departamentală). Se desfășurează de către ministere și departamente în organizațiile și întreprinderile subordonate.

Expertiza ecologică publică. Formațiunile obștești sau grupurile de cetățeni au dreptul să organizeze expertiza ecologică publică a obiectelor și întreprinderilor industriale de producție, a teritoriilor anumitelor zone și sectoare, cu excepția obiectelor cu regim special, stabilit de Guvernul Republicii Moldova. Până la aprobarea de către autoritatea centrală pentru mediu, rezultatele expertizelor ecologice de ramură (departamentale) sau obștești poartă un caracter de recomandare.

5. Cerințele față de documentația de planificare și de proiect.

Legislația națională în vigoare prevede că documentația prezentată la EES trebuie elaborată în conformitate cu cerințele legislației față de conținutul și volumul ei. Aceste cerințe sunt expuse în legea EE și EIM (*art. 18*), și au fost desfășurate în detaliu în *Anexă 1* (cu privire la cerințele esențiale privind componența tuturor capitolelor documentației de planificare și proiectare, pe soluțiile cărora se bazează măsurile de protecție a mediului înconjurător) a

Instrucțiunii cu privire la EES (2002). Documentația de proiect trebuie să fie completă și să corespundă normelor și standardelor existente. Sunt necesare, de asemenea, autorizațiile respective de la autoritățile publice locale și de la alte părți interesate, precum și aprobările preliminare de la toate organele de stat specializate /ministerele responsabile pentru supravegherea și controlul activității planificate. Expertiza ecologică de stat se efectuează ținând cont de avizele serviciului sanitaro-epidemiologic de stat și ale altor organe cu funcții de supraveghere și control de stat. Expertiza ecologică de stat a documentației de proiect și planificare în domeniul construcțiilor capitale se efectuează în mod obligatoriu până la realizarea expertizei tehnice de stat.

EE a documentației de proiect și planificare în domeniile construcțiilor capitale, urbanismului și amenajării teritoriului este penultima și se efectuează până la examinarea finală a documentației în ansamblu de către Departamentul Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului. Pentru obiectele care necesită controlul din partea Departamentului Standarde și Metrologie, documentația se prezintă la EE cu avizul acestuia. Evident că în lista de documente prezentate la EE trebuie să figureze obligatoriu avizul centrelor de medicină preventivă ale Ministerului Sănătății.

Documentația de proiect și de planificare a activităților complexe, care necesită un studiu de EIM, este prevăzută de regulamentul privind EIM, anexat la Legea privind EE și EIM (1996). Toate deciziile tehnice trebuie argumentate în vedere a minimizării impactului asupra mediului și folosirii raționale a resurselor naturale. La elaborarea ei se va lua în considerare, de asemenea, măsurile de securitate ecologică a proiectului pe parcursul întregului ciclu de existență a acestuia.

Este important ca cerințele față de documentația de proiect a tehnicii moderne, tehnologiilor și materialelor noi relevă că ea se prezintă pentru expertiza ecologică împreună cu copiile următoarelor documente:

- lista sarcinilor tehnice pentru elaborarea tehnicii moderne, tehnologiei și materialelor noi;
- proiectul condițiilor tehnice sau proiectul standardelor pentru producția, care va fi fabricată;
- avizul expertizei instituțiilor de bază sau specializate în domeniul respectiv;
- proiectul instrucțiilor tehnologice, regulamentelor pentru tehnologiile preconizate;
- proiectul instalațiilor de exploatare (utilizare);
- materialele privind rezultatele expertizei prealabile, inclusiv aprecierea influenței asupra mediului înconjurător (procese verbale, note informative, dări de seama).

6. Examinarea documentației de proiect și luarea deciziilor.

Această procedură începe după ce inițiatorul completează proiectul și documentația de proiect și o prezintă EES. Ea presupune:

a) expertiza preliminară, care verifică dacă documentația prezentată conține toate autorizațiile preliminare, avizate de către autoritatea publică locală și de alte

organizații interesate, și ale organelor de control și

b) *expertiza aprofundată*, care determină acceptabilitatea ecologică a activității planificate. Documentația de proiect și de planificare este examinată complet și cuprinde informații despre problemele ecologice, sociale și culturale, precum și măsurile preconizate în scopul minimizării impactului, ajustate la particularitățile locale, care vor asigura stabilitatea ecologică a zonei în care este amplăsat obiectul activității preconizate. Toate aceste aspecte sunt luate în considerare pe toată perioada de existența a proiectului. Expertiza impacturilor pronosticate asupra mediului constă în verificarea respectării standardelor și normelor de mediu în vigoare. Dacă documentația de proiect și măsurile de protecție a mediului verificate sunt acceptabile, atunci activitatea este recomandată pentru realizare. Dacă nu, atunci ea este returnată inițiatorului pentru a fi revăzută.

Conform *art. 19 (2)* al Legii EE și EIM, în procesul examinării documentației de proiect și a EIM se verifică următoarele aspecte:

- gradul de exactitate a evaluării impactului activității economice preconizate asupra mediului înconjurător;
- argumentarea necesității de realizare a activității economice preconizate pe terenul ales și a modului de desfășurare a acestei activități;
- caracterul soluțiilor tehnice, ingineresti, arhitectural-urbanistice, precum și al propunerilor privind folosirea materiei prime, resurselor naturale;
- suficiența și eficacitatea măsurilor prevăzute pentru evitarea cazurilor de avariere a utilajelor și de poluare a mediului înconjurător, precum și pentru intervențiile de urgență în vederea lichidării consecințelor poluării;
- implementarea metodelor eficiente de epurare a apelor uzate, de tratare a nămolului și de utilizare a acestora pentru obținerea biogazului, excluderea deversărilor de ape reziduale neepurate în bazinele de apă;
- introducerea metodelor noi de restabilire a fertilității solului, de ameliorare și recultivare a terenurilor, de prevenire a eroziunii;
- metodele eficiente de protecție a subsolului;
- aplicarea metodelor eficiente de păstrare și completare a fondului genetic al biodiversității, de optimizare a structurii regnului animal și a celui vegetal în ecosistemele naturale, folosirea mijloacelor de protecție a resurselor piscicole, a tehnologiilor de reproducere a acestora, precum și a metodelor de redresare ecologică;
- minimalizarea, în baza tehnologiilor avansate, a cantității de deșeuri de producție rezultate la utilizarea resurselor minerale;
- eficacitatea soluțiilor tehnice de prelucrare, reciclare și înhumare a deșeurilor de producție, menajere, relevarea posibilităților de cooperare regională în acest domeniu, examinarea posibilității de compostare cu obținerea biogazului;
- aplicarea metodelor de control recomandate pentru asigurarea securității ecologice a activității economice preconizate și a calității normate a mediului înconjurător;
- elaborarea măsurilor de prevenire sau de minimalizare a consecințelor ecologice în urma realizării proiectului;
- implementarea producerii mai pure în procesele tehnologice în vederea micșorării consumului resurselor energetice și resurselor naturale.

Dacă în materialele prezentate nu sunt evidențiate toate influențele negative ale obiectului proiectat, nu este apreciat impactul posibil asupra mediului înconjurător și nu sunt prevăzute măsurile necesare de protecție în conformitate cu normativele în vigoare, documentația se restituie beneficiarului pentru reîntocmire.

7. Expertiza ecologică publică (EEP).

După cum am menționat mai sus, legislația EIM a Republicii Moldova prevede, de asemenea, procedura EEP (Legea privind EE și EIM 1996). În această lege se stipulează ca organizațiile ecologice neguvernamentale și grupurile de inițiativă pot întreprinde din propria inițiativă EEP a oricărui tip de activitate. Cerințele față de public pentru lansarea unei EEP cuprind următoarele:

- EEP poate fi realizată de către orice ONG pentru mediu, care are EEP drept unul din domeniile de activitate menționate în statutul său
- EEP poate fi efectuată din inițiativa asociațiilor obștești oficial înregistrate care au profilul protecției mediului și care au stipulări statutare pentru efectuarea EEP.
- EEP nu poate fi realizată pentru activitățile legate de securitatea statului și/sau care conțin secrete de stat, secrete comerciale sau alte secrete protejate de lege.

ONG-ul, grupul de inițiativă au dreptul de a obține toată documentația de proiect de la inițiator, cu excepția documentației care conține informație confidențială, și de a participa la întrunirile consiliului de experți, care va studia rezultatele EEP (*art. 11*). Constațările EEP servesc ca recomandări și au putere legală numai după ce EES au fost aprobate.

8 Elaborarea avizului EE.

După examinarea complexă a documentației prezentate, se elaborează proiectul avizului general al EE, care trebuie să conțină următoarele:

- a) lista documentației prezentate;
- b) informația despre obiectul proiectat, o scurtă descriere a activității economice preconizate;
- c) deciziile tehnice și măsurile privitor la protecția mediului înconjurător;
- e) obiectivele și propunerile despre: 1) caracteristica generală a documentației de proiect, condițiile de realizare a proiectului, planului, programului, schemei; 2) veridicitatea documentelor, necesitatea completării și definitivării proiectului, prezentării lui pentru expertiză finală; 3) generalizarea și prezentarea documentului despre proiect, în care se specifică dacă proiectul a fost aprobat sau respins ca fiind neacceptabil în condițiile prevăzute pentru realizare, indicându-se neajunsurile care trebuie luate în considerare.

Avizul general se transmite beneficiarului proiectului și servește drept bază pentru:

- aprobarea programelor, proiectelor, planurilor, schemelor și luarea deciziei referitor la finanțarea, realizarea acestora după efectuarea expertizei tehnice sau generale conform ordinii stabilite de normativele existente;
- eliberarea de către subdiviziunile respective ale autorităților centrale pentru mediu și de către alte organe de resort a autorizațiilor pentru

- drepturile de folosire a resurselor naturale și a componentelor naturii;
- suspendarea temporară a construcției și dării în folosință a obiectelor respective sau a exercitării altor lucrări.

După cum s-a menționat, finanțarea proiectelor de activități economice fără avizul pozitiv al EE nu se admite. Persoanele fizice și juridice, care încalcă aceste reguli, poartă răspundere în conformitate cu legislația în vigoare.

9. Termenele de efectuare și cheltuielile EE. Răspunderea în cazul încălcării legislației în domeniu. Termenele EE.

Art. 21 (1) al Legii privind EE și EIM prevede că Expertiza ecologică de stat a documentației de proiect și planificare se efectuează în termen de la 45 până la 90 de zile de la data prezentării, în funcție de complexitatea acesteia. Activitatea privind efectuarea EES este finanțată din bugetul de stat.

Răspunderea în cazul nerespectării legislației cu privire la EES. Legislația RM stabilește măsuri de penalizare în cazul contravențiilor ce țin de nerespectarea prevederilor legislative în domeniul EES. Astfel *art. 85/3 al Codului de Contravenții Administrative* prevede ca "...avizarea și coordonarea documentației de proiect și planificare a documentației privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător cu încălcarea legislației în vigoare sau a documentelor normative; nerespectarea premeditată a termenelor-limita de efectuare a expertizei ecologice de stat, stabilite de legislația și de documentele normative în domeniu; obstrucționarea premeditată sau interzicerea expertizei ecologice de stat; neprezentarea premeditată pentru expertiza ecologică de stat a documentelor și a materialelor prevăzute de legislație sau de documentele normative prevăd aplicarea unei amenzi în marime de 5-10 salarii minime și persoanelor cu funcții de răspundere - 15-20 de salarii minime".